

УДК 94 (477.51)

Віталій Герасименко

ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ЧЕРНІГІВСЬКОГО ЄПИСКОПА ВЕНІАМІНА (БИКОВСЬКОГО)

DOI: 10.5281/zenodo.3732576

© В. Герасименко, 2020. CC BY 4.0

***Мета** статті – розглянути діяльність єпископа Веніаміна (Биковського), який очолював єпархію на Чернігівщині одинадцять років і запам’ятався місцевій пастві як справжній керівник, адміністратор і душпастир, наставник для духівництва та мирян Сіверського краю. Розвідка ґрунтується на базі біографічного методу та принципу історизму. **Наукова новизна.** На підставі матеріалів, які були опубліковані у часописах «Черниговские епархиальные известия» та інших джерелах, вперше здійснено цілісний аналіз діяльності Чернігівського єпископа Веніаміна (Биковського), який керував Чернігівською єпархією в період 1882–1893 рр. Особливу увагу приділено діяльності владики як правлячого архієрея. **Висновки.** Очолюючи Чернігівську єпархію з 1882 по 1893 рр., єпископ Веніамін (у мирському середовищі відомий як Володимир Петрович Биковський) досягнув значних успіхів у справах, що підвищували рівень християнського благочестя у пастві. Досліджено його роль у процесах місіонерства, заборони базарів у неділі, поліпшення статистичної звітності Чернігівської єпархії перед Святійшим Синодом, підготовки Пастирського послання єпископів Південно-західних єпархій Руської Церкви та ін. Відзначено позицію єпископа до запровадження інституту земських начальників. Безумовно, Церква через обер-прокурора була інститутом державної влади, а тому владиці доводилося підтримувати цивільну владу в питаннях державних реформ. Хоча посада земського начальника за своєю суттю і нагадувала чимось поміщика, оскільки поєднувала адміністративну і судову владу у відношенні до селян, але після скасування кріпацтва права повної влади над сільськими жителями він вже не мав. Отже, вся діяльність єпископа Веніаміна (Биковського) була спрямована на всіляку підтримку авторитету церкви та її засад, наведення ладу в судочинстві та церковному діловодстві, виховання у особ духовного звання ревного ставленні до виконання своїх обов’язків.*

Ключові слова: Веніамін (Биковський), Чернігівська єпархія, священик, єпископ, світська влада.

У наш час розвитку і оновлення Православ’я поступово відроджується інтерес до церковної історії. Народ усе більше цікавиться усіма сторонами свого минулого. Велике число державних діячів, вчених і простих громадян проявляють інтерес до церковного відродження. Навіть багато атеїстів визнають Церкву як органічну складову частину суспільства, важливий його інститут, підкреслюючи його вклад у формування етичних засад. Знання церковної історії дозволяє пізнати і зрозуміти першопричини багатьох важливих подій історії нашої країни. Зараз слід визначити вклад православ’я у формування українського суспільства, адже без вивчення історії церковної немає об’єктивної оцінки історії суспільства.

В історії православ'я в Україні на особливу увагу заслуговують XIX і XX ст., коли закладалися основи нинішніх церковних реалій.

За радянських часів Церква пережила масу гонінь, відповідно досліджень, присвячених їй, практично не було. Останнім часом з'являються глибокі роботи по церковній історії, але недослідженого матеріалу ще досить багато. Безумовно, повну і ясну картину церковних реалій важко собі уявити без погляду на єпархіальне, монастирське і приходське життя, що дає необхідну конкретику, багатий матеріал і дозволяє глибше пізнати діяльність духовних інституцій. Особливий інтерес представляє минуле Чернігівської єпархії. Вона – одна з найдавніших на Русі. Поширення християнства серед мешканців півночі почалося за часів князя Володимира. Никонівський літопис свідчить, що митрополит Київський Леонтій поставив Чернігову першого єпископа Неофіта в 992 р.¹ Призначення цього архіпастиря стало початком Чернігівської єпархії. За переказами, саме хрещення Чернігова відбулося в озері Святому в 989 р.

За роки існування єпархія декілька разів міняла свої назви: Чернігівська і Рязанська, Чернігівська і Сіверська для Новгороду, Чернігівська і Ніжинська та інші. Багато її діячів, керівників одночасно працювали на терені української культури. Архієпископ Чернігівський Лазар (Баранович) залишився в пам'яті народу як видатний вчений і просвітник. Окрім владики Лазаря, з видатних ієрархів, які свого часу очолювали Чернігівську єпархію, без сумніву, можна виділити архієпископів Феодосія (Углицького), Іоана (Максимовича), Антонія (Стаховського), Філарета (Гумілевського), Василя (Богоявленського) та інших. Але дана стаття має за мету розглянути діяльність єпископа Веніаміна (Биковського), який очолював єпархію одинадцять років і запам'ятався чернігівській пастві як приклад справжнього керівника, адміністратора і духовного наставника для духовництва та мирян Сіверського краю.

Але перш ніж поговорити про діяльність владики в Чернігові, торкнемося його біографічних відомостей.

Володимир Петрович Биковський (саме так звали майбутнього владику у миру) народився у 1821 р. в Полтавській губернії в сім'ї священика. Навчався майбутній єпископ у Полтавській духовній семінарії в період з 1837 по 1843 р.

27 липня 1844 р. він був рукопокладений в сан священика, а 11 квітня 1845 р. переведений в місто Прилуки для подальшого служіння. Проте нещастя спіткало молодого священика. Він втратив дружину і трьох синів². Після такого удару отець Володимир вирішив повернутися на студентську лаву і вступив у Київську духовну академію, яку закінчив у 1853 р. Під час чотирилітнього навчання в стінах КДА в 1851 р. він був пострижений у чернецтво з ім'ям Веніамін.

Після закінчення академії в 1853 р. В. Биковський призначений у 2-е Орловське духовне училище на посаду доглядача. Пізніше, у 1856 р., він отримав звання магістра і був призначений ректором 2-го Орловського духовного училища³.

27 вересня 1858 р. В. Биковський став інспектором Херсонської семінарії і помічником ректора по посаді професора. У семінарії він викладав французьку мову та предмет про християнські розколи.

3 квітня 1861 р. В. Биковський був возведений у сан архімандрита, а з 18 липня 1864 р. призначений інспектором Казанської духовної академії. 25 січня 1865 р. він був затверджений на посаді ординарного професора і члена академічної конференції, а з 4 травня 1865 р. – члена Казанського духовно-цензурного комітету⁴.

¹ Полное собрание русских летописей. Т. 9. Москва, 2000. С. 65.

² Богданова Т. А. Вениамин (Биковский Владимир Петрович). *Православная энциклопедия*. Т. VII. Москва, 2004. С. 632.

³ Там само. С. 632.

⁴ Там само.

З квітня 1867 В. Биковський переведений на посаду ректора Воронежської семінарії і одночасно – професора богословських наук. Будучи ректором Воронежської духовної школи, він з 8 липня 1867 р. по 16 лютого 1871 р. одночасно займав посаду редактора періодичного видання «Воронежские епархиальные известия». У тому ж 1867 р. В. Биковський став благочинним монастирів Воронежської єпархії, а також цензором проповідей міського і приміського духовенства.

12 листопада 1871 р. він був призначений, а 19 грудня хіротонізований на посаду єпископа Острогзького, вікарія Воронежської єпархії, одночасно з виконанням обов'язків настоятеля Акатова Свято-Алексеевського монастиря.

23 травня 1879 р. В. Биковський був переміщений на Оренбурзьку кафедру. У 1882 р. єпископ Чернігівський Серапіон (Маєвський) переміщений на Архангельську кафедру, і новим архієреєм на його місце призначили єпископа Оренбурзького Веніаміна (Биковського).

Владика мав численні церковні нагороди, а саме ордени «святої Анни 2-го (26 березня 1866 р.) і 1-го (16 квітня 1878 р.) ступеня, святої Анни з імперською короною (12 квітня 1870 р.), святого Володимира 3-го (31 березня 1874 р.) та 2-го (8 квітня 1884 р.) ступеня, святого Благовірного князя Олександра Невського (1 квітня 1890 р.)»⁵.

Написав владика і декілька творів богословського, аскетичного та філософського змісту, зібраних у єдиному випуску його робіт. Багато його «слів» і «бесід» публікувалось на сторінках «Чернігівських епархиальних відомостей»⁶.

Але тепер перейдемо до діяльності владика на Чернігівській кафедрі. Практично відразу ж після свого призначення він розпочав піклуватися про благочестя пастви. Одним з його перших кроків зі зміцнення і захисту віросповідання було подання клопотання до земських зборів повіту про перенесення базарів з недільних на буденні дні. Річ у тому, що у той час неділя була вихідним днем, і тому усі намагалися відвідувати в цей день церкву. Виходячи з того, що в храмах буде багато народу, купці та торговці прагнули відкривати свої лавки біля храмів, щоб якомога більше людей після богослужіння могли купити у них товари. Внаслідок цього люди після церковних служб замість того, щоб йти додому в чистоті думок, приходили на базар, щоб придбати собі різних товарів. Владика Веніамін вирішив покінчити з цим і почав активно клопотатися перед представниками цивільної влади, щоб вони заборонили проведення базарів у недільні дні та великі свята. Земські збори постановили: «зважаючи на релігійно-етичні спонуки, визнати базарними в місті Чернігові всі дні тижня, окрім неділі, а також визнати небазарними свята дванадцять та ті зі святкових днів, святкування яких не мають переноситися на неділю»⁷. Окрім цього, була дана вказівка священикам, щоб вони проводили роботу із парафіянами, пояснюючи їм, що недільні та святкові дні мають бути присвячені Богові, а не торговельним справам. Безумовно, це було правильне рішення з точки зору християнського благочестя.

Що стосується взаємодії зі світською владою, то владика казав: «Вищі верстви суспільства для священика недоступні і ставлення його до окремих членів цього товариства формально-офіційне. Винятки дуже рідкісні»⁸.

Стежив владика і за місіонерством в єпархії. У той час священик, який зміг обернути іновірця до православ'я, або за допомогою проповіді зміг повернути

⁵ Богданова Т. А. Веніамин (Быковский Влаимир Петрович). *Православная энциклопедия*. Т. VII. Москва, 2004. С. 633.

⁶ Пастырское послание Преосвященнейшего Веніамина, Епископа Черниговского и Нежинского к священнослужителям к священнослужителям Черниговской епархии по поводу девяностолетия со времени учреждения Архиерейской кафедры в г. Чернигове. *Черниговские епархиальные известия*. 1892. № 13. С. 463–470.

⁷ Распоряжение епархиального начальства. *Черниговские епархиальные известия*. 1885. № 2. С. 53.

⁸ РГАДА. Ф. 796. Оп. 442. Спр. 889. Арк. 29.

до православ'я єретика, повинен був доповісти про це в консисторію. Але кожен доповідав про це, коли вважав за потрібне і не завжди своєчасно, через що у звіті єпархії не завжди потрапляли правильні відомості. Консисторія наказала духовництву єпархії в донесеннях про приєднаних і охрещених керуватися 29 статтею Статуту Духовних Консисторій, виданого в 1883 р., в якому зазначалося: «Про всіх в продовженні року розкольників, що повернулися в православ'я, і сектантах, а так само про приєднаних до православ'я іновірців і охрещених православними священниками дітях іновірних батьків церковні притчі зобов'язані представляти Єпархіальному Преосвященному, через благочинних, відомість одного разу на рік, на початку січня наступного року»⁹. У відомості повинні були стояти підписи всього духовенства парафії, в якій здійснювалося приєднання до православ'я або хрещення іновірця з додатком метричних виписок.

Як ми бачимо, за статистикою прагнули стежити строго, щоб в єпархіальних звітах для Святійшого Синоду давати точні відомості по церковному життю єпархії.

Владика брав активну участь у підготовці Пастирського послання. Річ у тому, що за благословення Святійшого Синоду Київський митрополит Платон (Городецький) доручив скласти і надрукувати у друкарні Києво-Печерської Лаври Пастирське послання єпископів Південно-західних єпархій Руської Церкви¹⁰. Серед них було опубліковано і послання єпископа Чернігівського Веніаміна. Митрополит Платон у своєму листі повідомив владика Веніаміна, що на Чернігівську єпархію буде відіслано 3000 примірників даного послання: «По три примірники на кожен собор і приходську церкву Вашої єпархії та декілька примірників в особливо Ваше розпорядження»¹¹. Також владика Платон повідомив єпископа Веніаміна, що у разі необхідності відправки ще декількох послань для Чернігівської єпархії він повинен повідомити митрополита про це, і митрополит благословить відправлення потрібної їх кількості. Владика Веніамін подякував митрополита Платона за надану допомогу з поширення важливого звернення і благословив розіслати його в усі храми і монастирі Чернігівської єпархії.

Це послання було прийняте на з'їзді єпископів Південно-Західного краю, який пройшов в Києві у вересні 1884 р.¹². Історик І. Смолич вважав, що київський з'їзд єпископів звеличував його ініціатора, обер-прокурора Святійшого Синоду Костянтина Победоносцева, який нібито робив усе можливе, щоб повернути соборність в управлінні Церквою як безпечну форму її існування¹³. Сама по собі дана праця була досить цікавою, і той факт, що єпископ Чернігівської єпархії згадувався там, сприяв популяризації міста і губернії в цілому як на території Російської імперії, так і за її межами.

Необхідно згадати, що єпископ Веніамін допомагав Палестинському Православному товариству, яке існувало на Святій Землі. Щороку по його благословенню в день свята Входу Господа в Єрусалим у всіх храмах єпархії відбувався збір коштів на розвиток і діяльність Православного Палестинського товариства¹⁴. Збір відбувався через настоятелів і церковних старост. На Вечірній

⁹ Распоряжение епархиального начальства. *Черниговские епархиальные известия*. 1885. №2. С. 54–55.

¹⁰ Киевские епархиальные ведомости за 1885 г. издаваемые при Киевской духовной академии. Киев: Типография Г. Т.Корчак–Новицкого, 1884. С. 1122.

¹¹ Отношение Высокопреосвященнейшего Платона митрополита Киевского и Галицкого, от 29 декабря 1884 года за №3263-м, к Его Преосвященству, Преосвященнейшему Вениамину епископу Черниговскому и Нежинскому. *Черниговские епархиальные известия*. 1885. № 3. С. 76.

¹² Петренко А. А. Архиерейский съезд 1884 года в Киеве при митрополите Платоне (Городецком). *Социально-гуманитарный вестник Юга России*. 2013. № 11. С. 31.

¹³ Смолич И. К. История Русской Церкви. 1700–1917. Кн. 8 Ч. 1. С. 270.

¹⁴ Отношение Православного Палестинского Общества от 15 января 1888 г. за №28, Преосвященнейшему Вениамину Епископу Черниговскому и Нежинскому. *Черниговские епархиальные известия*. 1888. №5.

службі кошти збиралися після Шестопсалмія, а на Божественній Літургії після читання Євангелія. Крім цього, благословлялося вивісити сповіщення за декілька днів до свята, щоб кожна людина знала про збір коштів на Палестинське товариство. Всі засоби були передані в Консисторію, з відомістю від кожної церкви, хто і скільки зібрав пожертвувачів¹⁵. Саме по собі Палестинське товариство сприяло розвитку православної віри на Святій Землі та захищало її від іновірівців. Також вважалося, що допомога даному товариству є Божою справою і обов'язком кожної віруючої людини.

Але повернемося до діяльності владики як правлячого архієрея. Стежив єпископ Веніамін і за скаргами на священно- та церковнослужителів. Наприклад, до нього доходили відомості, що деякі благочинні проводять слідства по скаргах на священнослужителів на дуже низькому рівні, повільно і досить недбало. Про недоліки слідства владики писав наступне: «Покази свідків наповнюються сторонніми деталями, які не відносяться до справи і обставинами, що зовсім не стосуються прямого звинувачення, від чого справа не з'ясується, а ще більш заплутується; покази свідків, в інших випадках присилаються до слідчого готові, завчасно складені та написані, свідки відводяться від присяги незаконно»¹⁶. Окрім цього, відповідачі не підписувалися на аркуші присяги в тому випадку, коли вони були присутні при приведенні до присяги свідків. Зустрічалися скарги і на слідчих, які не відвідували після приїзду на місце проведення слідства будинок позивача або відповідача, даючи привід протилежній стороні до усунення слідчого від слідства. Через це єпархіальне керівництво часто повертало слідчим справи для детального вивчення. Від цього справи затягувалися, і рішення для обох сторін доводилося чекати достатньо довго.

Безумовно, у єпархіальних слідчих, як правило, не було юридичної освіти, і це не могло не позначатися на слідстві, але, на думку владики, деяких отців благочинних «увіреної мені єпархії можна поставити в рівень з кращими слідчими судового відомства, що здобули юридичну освіту»¹⁷. Тобто, владику вважав, що у нього в єпархії були священики, які відмінно знали на юридичних справах не гірше, ніж професійні юристи. На цій підставі Його Преосвященство став вимагати від отців благочинних і депутатів єпархії правильно виконувати свою роботу по слідчих справах. Малося на увазі, що здоровий глузд, досвід і чесне відношення до справи сповна можуть замінити юридичну освіту, і слідчі справи вестимуться успішно і без затримок. Окрім цього, владику благословив встановити місячний термін для розслідування справ, за винятком тих слідчих справ, на які особливими розпорядженнями по своїй важливості призначаються певні терміни. А за невиконання благословення отці благочинні і депутати слідчих справ стали підлягати суворому стягненню від правлячого архієрея. Консисторія стала стежити за виконанням розпорядження і доповідати владиці Веніаміну про динаміку просування слідчих справ¹⁸.

Безумовно, владику мав рацію, наводячи лад у слідчих справах, адже зволікання і недбалість під час проведення слідства могли породжувати корупцію і, як наслідок, недовіру духовництва і простих людей до свого єпархіального керівництва.

17 жовтня 1888 р. сталася неприємна подія загальнодержавного масштабу. На

С. 207–209.

¹⁵ Распоряжение Епархиального начальства. Черниговские епархиальные известия. 1888. № 5. С. 226–227.

¹⁶ Предложение, Его Преосвященства, Преосвященнейшего Вениамина Епископа Черниговского и Нежинского, Черниговской духовной консистории. Черниговские епархиальные известия. 1886. № 21. С. 810.

¹⁷ Там само. С. 811.

¹⁸ Там само. С. 811–812.

295 кілометри залізничної лінії Курськ – Харків – Азов сталася аварія царського поїзда, в якому їхали государ імператор Олександр III зі своєю сім'єю. Після аварії виявилось, що сам Олександр III зі своєю дружиною Марією Федорівною і дітьми залишилися цілими та неушкоджені, незважаючи на те, що конструкції вагону були сильно пошкодженими¹⁹. Під час аварії, за офіційними даними, постраждало 68 осіб, з них загинула 21 людина.

Чутки про цю подію швидко поширилися по всій імперії, у храмах служилися подячні молебні. Торкнулася ця подія і Чернігівської землі. Єпископ Чернігівський Веніамін написав листа на ім'я обер-прокурора Святійшого Синоду з нагоди дивовижного порятунку царської сім'ї. Владика писав: «Коли не залишалася жодної надії на людський порятунок від загрозової небезпеки, – я з духівництвом і духовно-навчальними закладами увіреною мені Чернігівської єпархії честь маємо просити Ваше Високопревосходительство повергнути до стоп Всемиловитішого Монарха нашого висловлення нашої безмежної радості про порятунок Царя і найщиріші побажання, щоб зберігав завжди Всемогутній Господь Бог життя Державного Монарха і всю Найяснішу сім'ю Його на благо Православної Церкви, на славу Святої Русі, на радість всіх віропідданих синів вітчизни»²⁰.

У своєму листі владика підкреслив, що свій порятунок імператорська сім'я отримала завдяки молитвам святим, на честь яких були названі Августійші особи, тобто святому Благовірному князю Олександрю Невському, святій рівноапостольній Марії Магдалини. Тому владика Веніамін благословив написати у Чернігові ікони на честь цих двох святих і поставити їх на загальне поклоніння на згадку про цю подію в Чернігівському кафедральному Спасо-Преображенському соборі, який був заснований Чернігівським князем Мстиславом²¹.

Але повернемося до життя Чернігівської єпархії. У 1889 р. в Російській імперії відбулася реформа, в результаті якої був запроваджений інститут земських начальників. За своєю суттю реформа мала на меті підвищення рівня розвитку і добробуту сільських жителів. З цього приводу владика Веніамін написав послання священнослужителям Чернігівської єпархії. У своєму листі владика попередив пастирів, що наслідком появи нових представників влади може стати невдоволення людей і підрив їх авторитету. Відтак завданням кожного служителя Церкви має стати опір і боротьба з такими ворогами суспільного блага. Для цього владика Веніамін порадив священникам, щоб вони в проповідях або в приватних бесідах зі своєю паствою звертали особливу увагу на роз'яснення заповідей Божих про покору владі. Кожен священник мав пояснювати простому народові, що будь-яка влада є зняряддям волі і влади Божої на землі, а ті, хто опирається владі, опираються самому Богові, «лише виконуючи це, суспільство буде безпечне від свавілля і самоуправства»²². Безумовно, Церква через обер-прокурора була інститутом державної влади, а тому владіці доводилося підтримувати цивільну владу в питаннях державних реформ. Хоча земський начальник по своїй суті і нагадував чимось поміщика, оскільки поєднував адміністративну і судову владу по відношенню до селян, але після скасування кріпацтва права повної влади над

¹⁹ Описание Святогорского Спасова Скита и крушения Императорского поезда 17 октября 1888 года, с присовокуплением речи, произнесенной при освящении храма Високопреосвященнейшим Амвросием, Архиепископом Харьковским. Одесса, Типография Е. И. Фесенко, 1900. С. 7–9.

²⁰ Адрес, по случаю дивного спасения Промыслом Божиим жизни Государя Императора, Государыни Императрицы, Наследника Цесаревича и всей Августейшей Семьи при страшном крушении Царского поезда на Курско-харьково-азовской ж. дороги, 17 октября 1888 года, посланный Преосвященным Вениамином, епископом Черниговским и Нежинским на имя Г. Обер-Прокурора Св. Синода. Прибавление к Черниговским епархиальным ведомостям. 1888. № 20. С. 734.

²¹ Там само. С. 734–735.

²² Слово к священнослужителям Черниговской епархии. Вениамина Епископа Черниговского. Черниговские епархиальные известия. 1890. № 11. С. 212–214.

сільськими жителями він вже не мав.

У період правління владика Веніаміна, окрім вище перерахованих, траплялися й інші проблеми. Деякі люди зверталися до цивільних судів, щоб відсудити від храму або монастиря частину майна. Таке явище виникало унаслідок того, що єпархіальне керівництво було поставлене в необхідність передавати розгляд цивільних судових позовів уповноваженим особам, які подекуди були мало обізнані в тонкощах церковно-юридичних відносин. Відтак багато судових справ церкви або монастирі програвали. З метою мінімізації церковних збитків владика Веніамін звернувся в Консисторію, щоб до штату службовців єпархії призначили повіреного, який би мав хорошу юридичну освіту і міг захистити єпархіальне майно від судових посягань. Було прийнято рішення: «Запросити повіреного присяжного Андрія Степановича Шугаєвського, що засідає у Чернігівському окружному суді, перейняти на себе обов'язок повіреного по позовних справах всіх церков і монастирів Чернігівської єпархії, окрім укріплених за ними нерухомих маєтків кріпосними актами, що володіють нерухожим майном різного найменування на підставі земської давності»²³. Окрім цього, храми і монастирі стали клопотатися в судах, щоб їм виписували довідки на володіння майном, щоб ні в кого не виникало питань відносно того, хто повинен володіти їм. Що стосується повіреного, то він після своєї згоди був офіційно прийнятий на цю посаду на наступних умовах:

1. За справи, виграні церквами і монастирями, він не отримував від них жодної винагороди, а лише частину від судових зборів, стягнених судом з протилежної сторони;

2. По тих справах, які по суду виявляться програними, і духовні установи зобов'язані будуть задовольнити судовими витратами протилежну сторону, пан Шугаєвський взагалі не отримував платні, проте мав право користуватися грошима, необхідними для витрат по веденню справи;

3. Окрім цього, він давав безкоштовну консультацію по всіх юридичних питаннях, які виникали в консисторії по майнових справах церков і монастирів, і плату з храмів за виграні справи він не повинен був вимагати²⁴.

Також було вирішено, щоб настоятелі храмів або монастирів обов'язково доповідали єпархіальному правлячому архієресві про проблеми юридичного характеру в їх парафіях, наприклад, про питання орендних договорів, які в збиток церкви не виконувалися. Як ми бачимо, на той момент юридична справа в єпархії була на досить слабкому і низькому рівні, а тому деякі люди, які знали юридичні тонкості, прагнули користуватися слабкістю Церкви і наживатися на ній. Але з приходом пана Шугаєвського ситуація стала покращуватися, а храми і монастирі стали отримувати юридичний захист в його обличчі.

У цілому, підбиваючи підсумок, необхідно сказати, чим би не займався владика, вся його діяльність була направлена на всьляку підтримку авторитету церкви і її засад, наведенню ладу в судочинстві та церковному діловодстві, ревному ставленні до виконання своїх обов'язків особами духовного звання. Безумовно, єпископ Веніамін (Биковський) залишив свій слід в історії розвитку православ'я у стародавньому чернігівському краї.

References

Polnoe sobranije russkykh letopisei [Complete collection of Russian chronicles]. (2000). (Vol 9). Moscow, Russia. S.65

Bohdanova, T. A. (2004). Veniamin (Bykovskiy Vladimir Petrovich). *Pravoslavnaia Entsiklopediya – Orthodox Encyclopedia*, (Vol. 9), 632–633.

²³ Определение консистории утвержденное Его Преосвященством Преосвященнейшим Вениамином Епископом Черниговским и Нежинским. *Черниговские епархиальные известия*. 1892. № 10. С. 464.

²⁴ Там само. С. 464–465.

Rasporiazhenije eparkhialnogo nachalstva [Order of the diocesan authorities]. (1885). *Chernigovskije yeparkhialnyje izvestija – Diocese Bulletin of Chernihiv*, 2, 53–55.

Otnoshenije Vysokopreosviashchennejsheho Platona mitropolita Kievskogo i Galitskogo, ot 29 dekabnja 1884 goda za №3263-m... [Letter from His Eminence Metropolitan of Kyiv and Galicia Platon from December 29, 1884 No. 3263-m...]. (1885). *Chernigovskije yeparkhialnyje izvestija – Diocese Bulletin of Chernihiv*, 3, 76.

Otnoshenije Pravoslavnogo Palestinskogo Obshchestva ot 15 yanvarja 1888 g. za № 28, Preosviashchenneishemu Veniaminu yepiskopu Chernigovskomu i Nezhynskomu [Letter of the Orthodox Palestinian Society of January 15, 1888 No. 28 to His Grace Bishop Veniamin, Bishop of Chernihiv and Nizhyn]. (1888). *Chernigovskije yeparkhialnyje izvestija – Diocese Bulletin of Chernihiv*, 5, 207–209.

Predlozhenije, Ego Preosviashchenstva, Preosviashchenneishheho Veniamina Yepiskopa Chernigovskoho y Nezhynskoho, Chernigovskoj dukhovnoj konsistorii [Proposal of His Grace Bishop Veniamin, Bishop of Chernihiv and Nizhyn, to the Chernihiv Spiritual Consistory]. (1886). *Chernigovskije yeparkhialnyje izvestija – Diocese Bulletin of Chernihiv*, 21, 810–812.

Adres, po sluchaju divnogo spasenija Promyslom Bozhym zhyzni Gosudarja Imperatora... [Message on the wondrous salvation of life according to the Providence of God the Emperor...]. (1888). *Pribavlenije k Chernigovskim yeparkhialnym izvestijam – Addition to the Diocese Bulletin of Chernihiv*, 20, 734–735.

Slovo k sviashchennosluzhyteliam Chernigovskoj yeparkhii Veniamina Yepiskopa Chernigovskogo [A Word of Veniamin, Bishop of Chernihiv, to the priests of the Chernihiv Diocese]. (1890). *Chernigovskije yeparkhialnyje izvestija – Diocese Bulletin of Chernihiv*, 11, 212–214.

Opredelenije konsistorii utverzhdennoe Ego Preosviashchenstvom Preosviashchenneishym Veniaminom yepiskopom Chernigovskim i Nezhynskim [Appointment about the Consistory of His Grace Bishop Veniamin, Bishop of Chernihiv and Nizhyn]. (1892). *Chernigovskije yeparkhialnyje izvestija – Diocese Bulletin of Chernihiv*, 10, 464–465.

Kijevskije jeparkhialnyje vedomosti za 1885 g. izdavaemyje pri Kijevskoj dukhovnoj akademii [Diocese Bulletin of Kyiv for 1885 that published by the Kyiv Spiritual Consistory]. (1884). Kyiv, Russian Empire: Tipografiya G. T. Korchak–Novitskogo.

Petrenko, A. A. (2013). Arkhijerejskij sjezd 1884 goda v Kijeve pri mitropolite Platone (Gorodetskom) [The Bishops' Congress in Kyiv in 1884 under Metropolitan Platon (Gotodetskiy)]. *Sotsialno-gumanitarnyj vestnik Yuga Rossii – South of Russia Social and Humanitarian Bulletin*, 11, 31.

Smolich, I. K. (1997). Istorija Russkoj Tserkvi. 1700–1917 [The history of Russian Church. 1700–1917]. B. 8, P. 1.

Opisanije Sviatogorskogo Spasova Skita i krushenija Imperatorskoho pojezda 17 oktjabrja 1888 goda... [Description of the Sviatohirsk Spas monastery and the collapse of the imperial train on October 17, 1888]. (1900). Odessa, Ukraina. Typohrafyia E. Y. Fesenko.

Rasporiazhenije Yeparkhialnogo nachalstva [Order of the Diocesan Authorities]. (1888). *Chernigovskije yeparkhialnyje izvestija – Diocese Bulletin of Chernihiv*, 5, 226–227.

Rossijskij gosudarstvennyj istoricheskij arkhiv (RGIA) – Russian State Historical Archives (RSA). F. 796, Op. 442, Spr. 889, L. 29.

Pastyrskoje poslanije Preosviashchenneishhego Veniamina, Yepiskopa Chernigovskogo i Nezhynskogo k sviashchennosluzhyteljam Chernigovskoj yeparkhii po povodu deviatyosotletija so vremeni uchrezhdenija Arkhyierejskoj kafedry v g. Chernigove [Pastoral message of His Grace Bishop Veniamin, Bishop of Chernihiv and Nizhyn, on the occasion of the 900th anniversary of the creation of the bishop's chair in Chernihiv]. (1892). *Chernigovskije yeparkhialnyje izvestija – Diocese Bulletin of Chernihiv*, 13, 463–470.

Герасименко Віталій Анатолійович – аспірант Київської Духовної Академії, священник Української Православної Церкви (вул. Лаврська, 15, м. Київ, 01015, Україна).

Gerasymenko Vitaliy A. – Ph.D. Student of the Kyiv Theological Academy, priest of the Ukrainian Orthodox Church (15 Lavrska Street, Kyiv, 01015, Ukraine).

E-mail: geravit93@ukr.net

LIFE AND ACTIVITY OF THE CHERNIHIV BISHOP VENIAMIN (BYKOVSKIY)

The **purpose** of this article is to consider the work of Bishop Veniamin (Bykovskiy), who has headed the Diocese of Chernihiv for eleven years and is remembered by the local congregation as an example of a true leader, administrator and spiritual mentor for the clergy and laymen of the Siver region. Research is based on the biographical **method** and the principle of historicism. **Scientific novelty.** On the basis of materials published in the journals of the Diocese Bulletin of Chernihiv and other sources, the activities of the Bishop of Chernihiv Veniamin (Bykovskiy), who led the Chernihiv Diocese during the period 1882–1893, are investigated. **Conclusions.** In leading the Chernihiv Diocese from 1882 to 1893, Bishop Veniamin (known in the secular environment as Vladimir Bykovskiy) made significant strides in matters that improved the implementation of Christian piety in society. The role of his personality in the processes of missionary work, the banning of the bazaars on Sunday, the improvement of the statistical reporting of the Chernihiv diocese before the Holy Synod, the preparation of the Pastoral epistle of the bishops of the Southwestern dioceses of the Russian Church, and others were investigated. Undoubtedly, the Church, through the Attorney General, was an institution of state power, and so the bishop had to support civil power in matters of state reform. Although the Zemsky ruler in its essence resembled something of a landowner, since it combined administrative and judicial power against the peasants, but after the abolition of serfdom the right of full power over the villagers, he no longer had. On the whole, to sum up, it should be said that whatever the bishop did, all his activities were directed to the full support of the authority of the church and its foundations, to establish order in the judiciary and church recordkeeping, zealous attitude to the discharge of their duties by persons of spiritual rank.

Keywords: Veniamin (Bykovskiy), Diocese of Chernihiv, priest, bishop, secular authority.

Дата подання: 6 грудня 2019 р.

Дата затвердження до друку: 5 березня 2020 р.

Цитування за ДСТУ 8302:2015

Герасименко В. Життя та діяльність чернігівського єпископа Веніаміна (Биковського). *Сіверянський літопис*. 2020. №1. С. 115–123. DOI: 10.5281/zenodo.3732576.

Цитування за стандартом APA

Gerasymenko, V. (2020). Zhyttia ta diialnist chernihivskoho yepyskopa Veniamina (Bykovskoho) [Life and Activity of the Chernihiv Bishop Veniamin (Bykovskiy)]. *Siverianskyi litopys – Siverian chronicle*, 1, 115–123. DOI: 10.5281/zenodo.3732576.